

Sveriges
Kommuner
och Landsting

Kommuners arbete med hbtq-frågor

Bakgrund

RFSL har två gånger tidigare, 1998 och 2006, tagit fram en kommunundersökning med ranking av landets kommuner utifrån olika variabler. 2006 sände RFSL ut en enkät till landets 290 kommuner. På samma sätt har vi gått tillväga 2014. Under våren skickade RFSL, tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, ut en enkät, med 13 frågor, till landets kommuner. Enkäten sändes till kommunernas kommunledningskontor. Frågorna var indelade i fyra områden:

- kommunövergripande frågor,
- arbetsgivarområdet,
- skolområdet, och
- socialtjänstområdet.

Enkäten har administrerats av SKL. 214 av 290 kommuner, vilket utgör 73,8 procent, svarade på enkäten. RFSL och SKL har bedömt att några frågor på skolområdet och socialtjänstområdet har varit komplicerade att svara på. Dessa frågor redovisas därför inte i denna redovisning. På skolområdet har RFSL sänt ut en kompletterande enkät till kommunernas skolchefer.

Senare under året kommer RFSL att presentera en kommunvis sammanställd ranking som förutom enkätsvaren kommer att redovisa fakta kring:

- hbtq-samhällets infrastruktur i kommunerna,
- frekvensen brott med homofobiskt motiv, och
- attityden till hbtq-personer.

Denna redovisning är gemensam för RFSL och SKL och redovisar enkäten och dess resultat medan det är RFSL som står bakom den kommande rapporten med kommunrankingen.

Frågorna

Frågorna i enkäten till landets 290 kommuner har utformats av RFSL och SKL i samarbete. Utgångspunkten har varit att utforma frågor som, om möjligt, är jämförbara med de frågor som ställdes i RFSL:s enkät 2006. Flera av frågorna 2014 skiljer sig dock, eller är helt nya, jämfört med 2006. I något fall har inte samma fråga alls kunnat ställas. Så är fallet med en fråga 2006 om kommunala skolplaner. Det är numera inte längre ett krav som ställs på landets kommuner att de ska ha en skolplan, vilket har gjort att den frågan har utgått.

Resultat

Inom områdena kommunövergripande och arbetsgivarområdet kan det konstateras att framsteg gjorts i kommunerna sedan 2006. 2014 svarar 84,5 procent av kommunerna att de har styrdokument eller policydokument i vilket/vilka sexuell läggning uttryckligen nämns i arbetet med att motverka diskriminering och annan kränkande behandling inom kommunens verksamhet. 2006 var det endast 34,1 procent av kommunerna som innehade något sådant styr- eller plandokument som uttryckligen inbegrep sexuell läggning. Ingen kommun hade 2006 något styr- eller plandokument som uttryckligen inbegrep könsidentitet eller könsuttryck. 2014 säger 63,2 procent att de har det (här föreligger det dock sannolikt i vissa fall en sammanblandning mellan kön och könsidentitet/könsuttryck). Även när det gäller särskilda satsningar som syftar till att förbättra bemötande av och service till de invånare som är hbtq-personer har aktiviteten ökat bland landets kommuner. 2006 hade 12,1 procent av kommunerna tagit initiativ till någon slags sådan satsning. 2014 svarar 40,5 procent att någon sådan satsning gjorts, varav 18,0 procent av kommunerna gjort en sådan satsning på kommunövergripande nivå.

Inom arbetsgivarområdet har 2014 35,1 procent av kommunerna under de senaste fyra åren genomfört kompetenshöjande utbildning av kommunanställd personal om hbtq-frågor. 2006 hade 19,6 procent av kommunerna genomfört sådana utbildningar. I 12,3 procent av kommunerna har förtroendevalda politiker deltagit i kompetenshöjande utbildning kring hbtq-frågor. 2006 hade 3,8 procent av kommunerna genomfört utbildning i hbtq-frågor för förtroendevalda politiker.

Inom området skolan finns inga jämförbara frågor mellan enkäten 2006 och enkäten 2014. Skolan är ett svårt område för mätningar, eftersom organisationen skiljer sig åt när det gäller vad som sker på central nivå i kommunen och vad som är decentraliserat till de olika skolorna. Även nämnd- och förvaltningsstrukturen skiljer sig åt vilket gör det svårare att jämföra situationen mellan kommunerna. Det gäller även hur undervisning bedrivs kring sexuell läggning och könsidentitet/könsuttryck och hur arbetet med likabehandling är strukturerat. 2006 var varje kommun tvungen att upprätta en skolplan, men bara 4,8 procent av

kommunerna tog i sin skolplan då upp sexuell läggning eller homofobi. Kravet på skolplan är numera avskaffat.

Den enda fråga vi därför har valt att redovisa på skolområdet gäller om kommunerna centralt följer upp att skolenheterna årligen upprättar en likabehandlingsplan, som inkluderar hur likabehandling främjas respektive hur kränkande behandling förebyggs på grund av sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck. 55,4 procent av kommunerna svarar att de gör sådana centrala uppföljningar gällande grundskolan, medan 41,8 procent av kommunerna gör sådana centrala uppföljningar gällande gymnasieskolan. Att varje år upprätta en likabehandlingsplan inom varje skolenhet är enligt lag obligatoriskt, men knappt hälften respektive ca 60 procent av kommunerna har angett att man följer upp detta på den nivå som har besvarat enkäten, vilket för en stor del kommuner är på personalförvaltningarna. Den förvaltning som har ansvar för skolan har också ansvaret att följa upp att likabehandlingsplaner fastställs som de ska.

Inom området socialtjänsten har en ny fråga ställts angående om kommunerna har beredskap att erbjuda hbtq-personer, oavsett kön och könsidentitet, som utsatts för våld eller hot om våld av närstående, skyddat boende av en kvalitet som är likvärdig den andra personer i behov av skyddat boende erbjuds. Bakgrunden till frågan är att RFSL, i form av i första hand RFSL:s Brottsofferjour, ofta kommer i kontakt med fall av hjälpbehövande personer, som utsatts för våld i nära relationer, som inte fått det skyddsbehov tillgodosett som de är berättigade till. 36,3 procent av kommunerna svarar att de har beredskap att erbjuda likvärdigt skyddat boende till alla, medan 12,1 procent svarar att de inte har tillräcklig beredskap eller bara delvis har det. Liksom för skolområdet är det många, 51,6 procent, som svarar att de inte vet om de har sådan beredskap. Även här skulle en uppföljande enkät riktad direkt till socialförvaltningarna kunna visa om den bild som framträder är rättvisande eller ej. På följdfrågan (som 23 kommuner ombetts svarat på) om vilka det är som kommunen har svårighet att erbjuda likvärdigt skydd till svarar 39,1 procent att det är män och 56,5 procent att det är transpersoner.

Slutsatser

Hbtq-frågor är fortfarande ett eftersatt område i landets kommuner. Perspektivet är dock mer närvarande i dag än vad det var 2006 i olika plan- och styrdokument och fler kommuner har idag, jämfört med 2006, genomfört någon form av särskild satsning på området. Hur pass mycket ett hbtq-perspektiv på verksamheten omvandlas från formuleringar om likabehandling i olika dokument till att implementeras i den kommunala verksamheten på ett sätt som gör att kommunens invånare, oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck, får ett likvärdigt och respektfullt bemötande är däremot något oklart.

Inom arbetsgivarområdet verkar tydliga förbättringar ha skett genom att det blivit vanligare med olika former av hbtq-utbildningar för kommunanställd personal. Det är också glädjande att 40,5 procent av kommunerna svarat att de har gjort särskilda satsningar under de senaste fyra åren som syftar till att förbättra bemötande av och service till de invånare som är hbtq-personer.

Inom skolan, som är en av de kommunala huvuduppgifterna, är det tyvärr svårt, till viss del på grund av den svenska skolans decentraliserade struktur, att genom en enkät i denna form mäta hur skolan hanterar hbtq-frågor. RFSL kommer därför att rikta enkätens frågor direkt till kommunernas skolchefer, för att på så sätt få en tydligare bild av vilken uppföljning som sker på förvaltningsnivå.

Inom socialtjänstområdet visar enkäten att det är långt ifrån självklart med tillgång till skyddat boende för alla, oavsett kön och könsidentitet.

Det är värt att notera de förbättringar som har skett sedan 2006. Vi hoppas att de sätt på vilket våra båda organisationer har uppmärksammat frågorna har varit en del i detta utvecklingsarbete. Att synliggöra situationen för hbtq-personer och att visa på goda exempel är avgörande för en utveckling i rätt riktning. Det är också något som både RFSL och SKL avser att arbeta vidare med.

Kontaktperson RFSL:

Lars Jonsson, politisk handläggare

lars.jonsson@rfsl.se

073-660 32 46

Kontaktperson SKL:

Bodil Båvner, utredare Avdelningen för arbetsmarknad och lärande

bodil.bavner@skl.se

08-452 77 68